Patroni Roku 2024

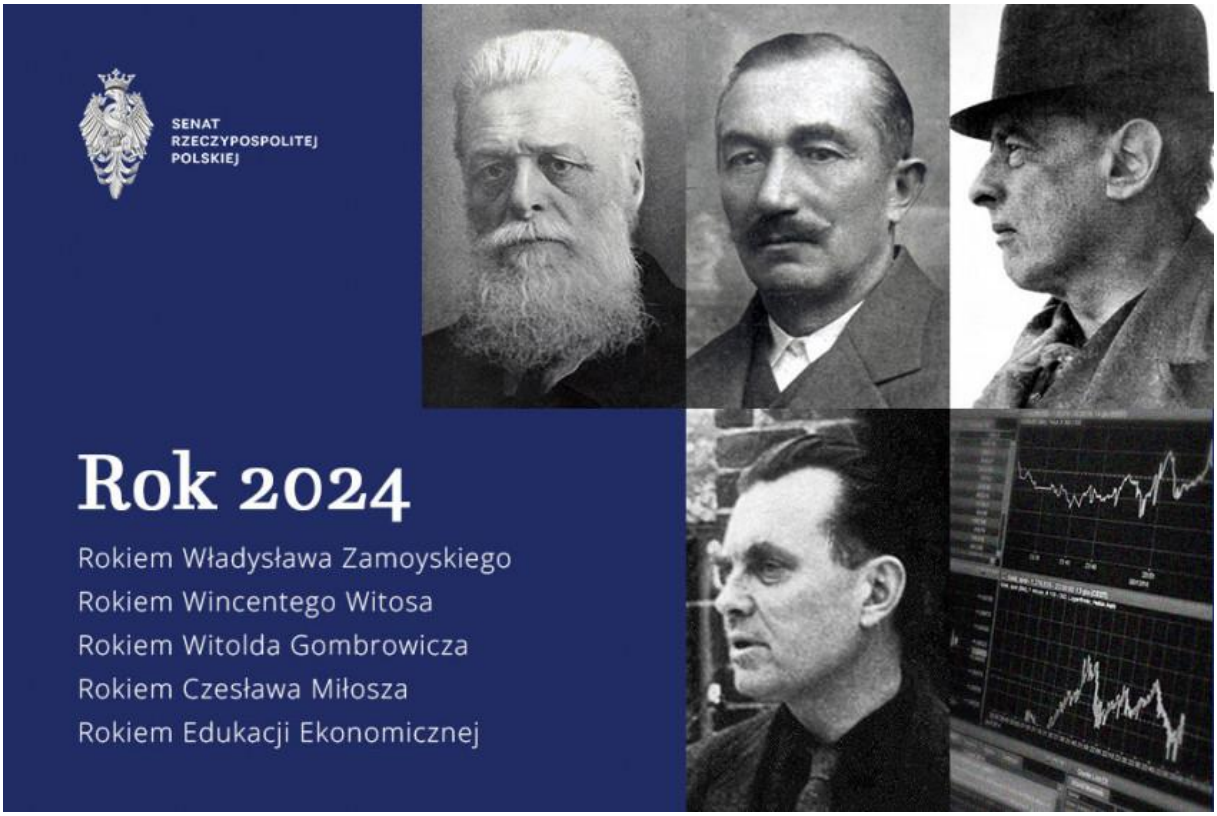

Senat ustanowił rok 2024 rokiem: Witolda Gombrowicza, Czesława Miłosza, Wincentego Witosa oraz Władysława Zamoyskiego. Rok 2024 będzie także Rokiem Edukacji Ekonomicznej.

Witold Gombrowicz (1904–1969) był jednym z najwybitniejszych polskich pisarzy XX w. W 1927 r. uzyskał tytuł magistra praw na Uniwersytecie Warszawskim. Po rocznym pobycie we Francji rozpoczął aplikację sędziowską, lecz wkrótce ją porzucił. Na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych XX w. pisał opowiadania, które ukazały się w 1933 r. jako „Pamiętnik z okresu dojrzewania". Rozgłos w kołach literackich przyniosła mu powieść „Ferdydurke", opublikowana w 1937 r. Przed wybuchem II wojny światowej brał udział jako dziennikarz w pierwszym rejsie statku pasażerskiego MS „Chrobry" do Ameryki Południowej. Wiadomości z kraju sprawiły, że postanowił przeczekać wojnę w Buenos Aires w Argentynie, często żyjąc na granicy ubóstwa. W 1963 r. Witold Gombrowicz otrzymał stypendium Fundacji Forda w Niemczech Zachodnich, a następnie przeniósł się do Francji, gdzie spędził resztę życia w Vence pod Niceą. Wszystkie utwory pisał po polsku. Był jednak mało znany w Polsce, przede wszystkim z powodów politycznych. Publikował w emigracyjnym Instytucie Literackim w Paryżu, jego utwory ukazywały się też w kraju w tzw. drugim obiegu. Po długich negocjacjach z władzami PRL w 1986 r. ukazało się w Wydawnictwie Literackim pierwszych 9 tomów dzieł Gombrowicza, uszczuplonych przez cenzurę o 16 wersów wykreślonych z „Dziennika", dotyczących polityki i systemu władzy w

ZSRR. W latach 1992–1997 ukazało się kolejne 6 tomów. Najważniejsze utwory Witolda Gombrowicza to: powieści – „Ferdydurke" (1937), „Trans-Atlantyk" (1953), „Pornografia" (1960) i „Kosmos" (1965); dramaty, „Iwona, księżniczka Burgunda" (1938) i „Ślub" (1953). Ważną częścią jego twórczości był prowadzony w latach 1953–1969 „Dziennik", w którym autor w sposób ironiczny opowiadał własne losy, podejmował dialog z różnymi nurtami filozoficznymi i tradycją kultury polskiej, komentował wydarzenia polityczne. Sławę zyskał dopiero w ostatnich latach swojego życia, znalazł się wówczas wśród kandydatów do literackiej Nagrody Nobla (1966, 1968, 1969). Należy do najczęściej tłumaczonych pisarzy polskich. Jego twórczość cechuje przede wszystkim umiejętność widzenia człowieka w jego psychologicznym uwikłaniu w relacjach z innymi ludźmi i kulturową spuścizną, poczucie absurdu, ironia, obrazoburstwo dotykające przyjmowanych przez społeczeństwo tradycyjnych wartości, postaw i form. W swoich utworach Gombrowicz podejmuje nieustanną dyskusję z romantyzmem. Prowadzi dyskurs na temat formy jako uniwersalnej kategorii, pojmowanej zarówno w sensie filozoficznym, jak i socjologicznym i estetycznym, będącej środkiem zniewolenia jednostki przez innych ludzi i społeczeństwo.

W uchwale o ustanowieniu roku 2024 Rokiem Witolda Gombrowicza senatorowie podkreślają, że przypadająca w 2024 r. 120. rocznica urodzin pisarza stanowi doskonałą okazję do wzmocnienia potrzeby obecności jego dzieł i myśli w zbiorowej świadomości Polaków. „Pomagają one nie tylko zrozumieć skomplikowaną rzeczywistość, ale również umożliwiają rzetelną jej ocenę i uniknięcie schematycznych, skonwencjonalizowanych sądów, które w praktyce okazują się destrukcyjne dla wszelkich przejawów indywidualizmu" – stwierdzają w uchwale. Senatorowie wskazują też, że autor „Ferdydurke" należy dziś nie tylko do najważniejszych twórców rodzimej literatury, ale jest również jednym z czołowych inspiratorów współczesnej europejskiej myśli filozoficznej, społecznej i artystycznej. Jego dorobek od dziesięcioleci stanowi wizytówkę nowoczesnej polskiej kultury, jej uniwersalnego wymiaru i awangardowego potencjału. W ocenie senatorów przykład Gombrowicza pokazuje też, jak ważne dla rozwoju cywilizacji pozostają indywidualności – ludzie świadomi swych szans i możliwości, nieustannie kształtujący własną tożsamość na fundamencie erudycji i twórczego zapału. „Są to bowiem te przymioty, które winny charakteryzować nowoczesne społeczeństwo dbające, by jednostka nie stała się komponentem bezwolnego tłumu, lecz zachowała i rozwijała swą pasję poznawczą oraz kreacyjne podejście do wszelkiej aktywności" – zaznaczają senatorowie. „Chcąc kształtować pokolenie ludzi prawdziwie wolnych, należy wskazać im pełną skalę zagrożeń, by w praktyce nie pomylili wolności z jej wygodną iluzją. Dlatego tak bardzo potrzeba nam dziś przenikliwości i bezkompromisowego spojrzenia na rzeczywistość, którego konsekwentnie uczył nas Gombrowicz" – podkreślają senatorowie.

Czesław Miłosz (1911–2004) – polski poeta, prozaik, eseista, historyk literatury, tłumacz, dyplomata. Decydujący wpływ na jego twórczośćwywarło dzieciństwo spędzone na terenach dawnego WielkiegoKsięstwaLitewskiego, a także doświadczenie rewolucji październikowej i wojny polsko-bolszewickiej. Studiował na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie najpierw polonistykę, a następnie prawo. Zadebiutował w 1930 r. na łamach uniwersyteckiego pisma „Alma Mater Vilnensis". Należał do wileńskiej grupy poetów „Żagary". Pracował w Polskim Radiu Wilno. Po wybuchu II wojny do czerwca 1940 r. przebywał w Wilnie, a następnie w Warszawie. Uczestniczył w podziemnym życiu literackim; pod pseudonimem Jan Syruć opublikował w 1940 r. tom „Wiersze". Po upadku powstania warszawskiego znalazł schronienie m.in. w majątku Jerzego Turowicza w Goszycach, mieszkał w Krakowie. Po wojnie podjął pracę w dyplomacji komunistycznego rządu Polski w Stanach Zjednoczonych i Paryżu jako attaché kulturalny. W 1951 r. wystąpił o

azyl polityczny we Francji. Mieszkał w Maisons-Laffitte, siedzibie „Kultury" Jerzego Giedroycia, z którą przez wiele lat współpracował. W 1953 r. Instytut Literacki Giedroycia wydał „Zniewolony umysł", esej skierowany do polskiej emigracji, ukazujący mechanizm myślenia człowieka w demokracjach ludowych. W następnych latach Instytut wydał większość dzieł Miłosza, a Jerzy Giedroyć przedstawił jego kandydaturę do Nagrody Nobla. W 1960 r. przeprowadził się do Stanów Zjednoczonych, gdzie wykładał literaturę słowiańską na Uniwersytecie Kalifornijskim w Berkeley i na Harvardzie. W PRL był uznawany za zdrajcę i renegata, został potępiony przez Związek Literatów Polskich. Do 1980 r. istniał na niego zapis cenzorski, zakazujący nawet wymieniania jego nazwiska. Książki Miłosza były drukowane w podziemiu, przemycane z zagranicy. W 1980 r. został laureatem Nagrody Nobla w dziedzinie literatury. Po raz pierwszy przyjechał do kraju w1981 r., gdzie zaczęto już oficjalnie wydawać jego utwory. Poeta przeprowadził się do Polski w 1993 r. i zamieszkał w Krakowie. Został pochowany w Krypcie Zasłużonych na Skałce. Wiersze Czesława Miłosza są intelektualne, a metafory, jakich używa – sugestywne. Jego twórczość z lat trzydziestych XX w. przesycona jest katastrofizmem. Wiersze pisane podczas wojny nie mają już w sobie tyle patosu, da się w nich zauważyć świadome odchodzenie od tematyki wojennej. Wiele utworów Miłosza z późnego okresu twórczości stanowi przykład pisarstwa sylwicznego, komponowanego na pograniczu wypowiedzi poetyckiej, eseistycznej i prozatorskiej. Oprócz wielu tomów poezji Czesław Miłosz wydał kilkanaście zbiorów esejów, m.in. „Ziemię Ulro", „Ogród nauk", „Widzenia nad zatoką San Francisco" czy „Rodzinną Europę". Po zerwaniu związków z komunistycznymi władzami Miłosz wyrażał w swej twórczości niechęć i krytykę PRL-u, piętnował polski nacjonalizm, krytykował tradycyjny polski katolicyzm.

W uchwale o ustanowieniu roku 2024 Rokiem Czesława Miłosza Senat w 20. rocznicę śmierci poety oddaje hołd jednemu z najwybitniejszych twórców naszych czasów, który na trwałe wpisał się w polską i światową literaturę. Senatorowie przypominają, że Czesław Miłosz był świadkiem największych wydarzeń minionego stulecia: od pól bitewnych pierwszej wojny światowej, poprzez rosyjską rewolucję, odzyskanie przez Polskę niepodległości, społeczne i narodowościowe problemy II RP, czas spełnionej Apokalipsy i piekła, którym stały się ulice okupowanej Warszawy, Holokaust i starcie 2 totalitaryzmów, doświadczenie emigranta w świecie podzielonym żelazną kurtyną, aż do upadku sowieckiego imperium i budowę demokracji. Jak podkreślają senatorowie, w czasach, gdy wartości demokracji są ponownie podważane, Miłosz, odznaczony medalem Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, ostrzega przed zgubnymi konsekwencjami budzenia demonów nacjonalizmu, antysemityzmu i autorytaryzmu. W ocenie senatorów jako pisarz i myśliciel stał się on jednym z największych autorytetów intelektualnych, a jego twórczość jest zakorzeniona w wieloetnicznych tradycjach polskiej kultury, reprezentuje zarazem dziedzictwo narodów Europy Środkowo-Wschodniej z jej doświadczeniem skutków nazizmu i komunizmu. Senatorowie wskazują, że w swojej twórczości Miłosz przekracza granice kultur, gatunków i języków. Jak podkreślają, światowe uznanie przyniósł mu „Zniewolony umysł", stanowiący przenikliwą, nietracącą na aktualności analizę świadomości porażonej przez totalitarne utopie, jedna z najważniejszych książek XX w. W ocenie senatorów o wadze twórczości Czesława Miłosza świadczą Nagroda Nobla w dziedzinie literatury przyznana mu w 1980 r. i Order Orła Białego. Dlatego Senat przekonany o szczególnym znaczeniu jego dorobku twórczego dla dziedzictwa narodowego i światowego ogłosił rok 2024 Rokiem Czesława Miłosza.

https://www.senat.gov.pl/aktualnoscilista/art,15769,patroni-roku-2024.html